

Op 20 september 1976 schreven B. & W. aan onze vereniging dat men aan de gemeenteraad voor wilde stellen de straatnamen in een besluit vast te leggen. De reden hiervoor was dat zich problemen voordeden bij de schrijfwijze. Daarbij werd als voorbeeld genoemd "Herengracht". Vroeger schreef men Heere Gragt, en later Heerengracht. De gemeenteraad had B.&W. verzocht hierover advies te vragen aan onze vereniging.

Wij hebben daarop geantwoord, dat advies over spelling wel zeer beperkt is en eigenlijk niet op ons terrein liggend, maar dat we gaarne advies zouden uitbrengen over de oorspronkelijke naamgeving met daarbij een voorstel.

Ons onvolprezen lid de heer Appel heeft een lijst opgesteld van de namen, met schrijfwijze uit de verpondingsregisters (verponding is een belasting op onroerend goed) zijn een voorloper van het huidige kadaster.

Het leek mij van belang deze gegevens, ons voorstel en de naam zoals door de raad aangenomen te publiceren.

De raad is bij zijn oorspronkelijke idee om slechts de spelling te bezien gebleven, en heeft daarom met slechts een enkele uitzondering onze voorstellen tot verandering van straatnaam vooral ook voor de bewoners heel wat kosten met zich meebrengt.

Hieronder worden afgedrukt voorop de op 11 november 1976 door de raad vastgestelde naam, daarachter het voorstel van onze vereniging en daarachter de benamingen in 1733, 1688, 1639, 1580, 1572 en 1561.

Hieraan voorafgaand moge ik enige opmerkingen over de spelling maken.

De functie van de spelling is niet anders dan door tekens op schrift weer te geven wat men zegt. Dat is een moeilijk proces; immers vaak wordt een lettergreep als één klank uitgesproken; het splitsen in letters heeft iets kunstmatig; zoals men merkt als men kleine kinderen leert lezen. Bovendien dan het niet nauwkeurig zonder een onoverzichtelijk groot aantal tekens.

We benaderen de gesproken taal op schrift dus globaal; dat betekent dat de letters die we gebruiken verschillende klanken weergeven; de "a" in haring klinkt heel anders dan de "a" in hard. De "d" in hard klinkt daarentegen precies als de "t" in hart. Dat kan ook niet anders omdat de uitspraak van plaats tot plaats, en zelfs van mens tot mens verschilt. De spelling heeft een lange geschiedenis, is steeds eenvoudiger geworden, en wordt nog steeds eenvoudiger, en daardoor steeds minder nauwkeurig in het weergeven van de uitgesproken klanken.

Door die lange geschiedenis zijn er anderzijds nodeloze ingewikkeldheden ontstaan. Immers ons alfabeth stamt via het latijn en grieks uit het phoenicisch, een semietische taal en past dus niet bij onze klanken.

Wij hebben daardoor klanken waar geen letter voor is en letters waar geen klank voor is. De "c" en "x" en "q" zijn overbodig. We missen aparte letters voor "oe" en "ui". Het gevolg van al deze dingen is een grote verscheidenheid in spellingsmogelijkheden; zelfs in onze tijd van eenheidsworst is het niet mogelijk gebleken tot een uniform systeem te komen. De officiële voor Zuid en Noord Nederland geldende woordenlijst laat voor heel wat woorden verschillende spelling toe en is in vele opzichten willekeurig; b.v. het geval met de "n" in woordverbindingen; we zeggen "bessesap" en "bessejenever", maar de officiële schrijfwijze is "bessesap" en "bessenjenever".

Daarnaast zijn er nog steeds heel wat mensen die zich niet aan de officiële spelling houden, maar een ander, en soms zelfs een eigen systeem toepassen.

Er zijn nog meer factoren die de spelling verwijderd houden van het oorspronkelijk doel, de gesproken taal schriftelijk vast te leggen. De belangrijkste daarvan is de traditie; oorspronkelijk werd de "ij" en "mijt" anders uitgesproken dan de "ei" in "meid", en in sommige dialecten is dat nog zo. Maar in het algemeen beschaafd is het uitsluitend de traditie die verschil tussen "ij" en "ei" handhaaft. Ook deftigheid, fatsoen en verkeerd begrip hebben hun invloed.

Deze wat uitvoerige beschouwing over de spelling in het algemeen leek mij nodig tot goed begrip van ons voorstel in verband met de oude namen. Ik moge met de hieronder afgedrukte oude benamingen het bovenstaande illustreren.

De "aartsengelsteeg" is een duidelijk voorbeeld van onbegrip dat tot foute spelling leidt. Zowel "aart" als "engel" zijn vrij zeldzaam als naam geworden. Men heeft in de vorige eeuw "art engels" niet meer algemeen als naam herkend, en wellicht heeft een grapjas er toen, met succes, aartsengel van gemaakt. Ook is het mogelijk dat een ambtenaar op het kadaster heeft gedacht, dat die troeters hier niet goed konden schrijven, en het goede "aart engel" verbeterd in "aartsengel".

De oudste naam is geschreven "hardt engelssteech". De uitspraak is kennelijk als van ons "ard" geweest, met een lichte "h" ervoor. De uitspraak van "ard" of "aard" als voornaam is oorspronkelijk een open "a" geweest; immers de naam is ontstaan uit "arent". In 1572 heeft men blijkbaar wat officiëler willen doen en het deftiger "Arent" gebruikt. Voor de open "a" had het latijn geen letter; men heeft zich oudtijds beholpen door te schrijven "ae" of "ai" en later "aa"; deze laatste methode is thans algemeen. Voor de "o" en "e" geldt hetzelfde. Wat nu "ee" en "oo" wordt geschreven, werd vroeger vaak als "e" of "ei" in "oi" geschreven. Het schrijven van de voornaam is nog altijd wisselend; men kan kiezen tussen de officiële naam en de roepnaam, en die laatste is vaak bij één persoon verschillend. De "d" en "t" worden aan het eind van een woord op dezelfde manier uitgesproken. Ook daarbij dus een vrij willekeurige keus.

De "c" en de "ch" zijn in onze spelling overbodige tekens; de "ch" heeft dezelfde waarde als "g". Oudtijds werden deze door elkaar gebruikt, afwisselend met "gh". Er is ten slotte een zekere traditie ontstaan; wij schrijven "steeg" en "gracht". Er is geen reden om daarvan af te wijken gezien het wisselend gebruik van vroeger; door ons is dus voorgesteld te schrijven "Aart Engelsteeg".

Zoals hierboven is opgemerkt heeft de "c" geen functie in onze spelling. Deze typisch latijnse letter heeft de indruk van "deftig" gemaakt; vandaar dat men vaak "ck" in plaats van "k" vindt.

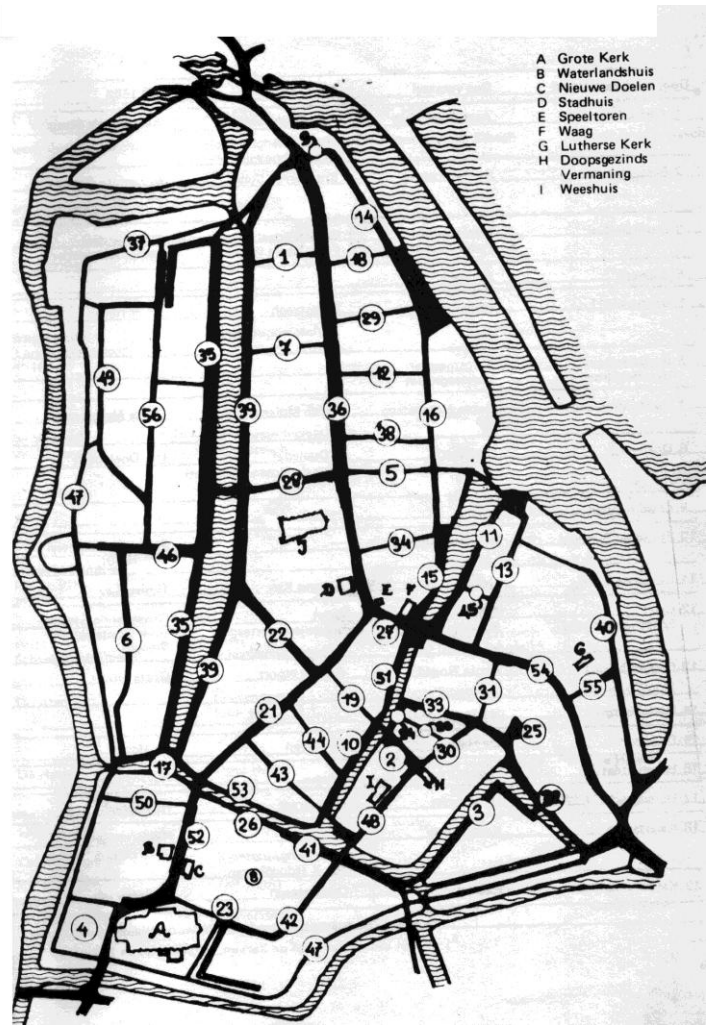
Deze onnodige verdubbeling in onze tijd volgen heeft eigenlijk geen zin. Bij ons is het echter een bewijs van ouderdom van de naam geworden. De verdubbeling als deftigheid vindt men ook in het gebruik van "dt" op het eind van zelfstandige naamwoorden, zoals "de Noordt".

Veel interessanter dan deze afwijkingen in schrijfwijze zijn de veranderingen in naam. Daarbij is de "Griffel Jannesteeg" wel aan deze naam gekomen doordat de oorspronkelijke naam Jannes" niet netjes gevonden is.

Hetzelfde geldt wel voor Patje Keert Weder.

Een probleem apart is of men, in overeenstemming met de officiële schrijfwijze, maar tegen de uitspraak en tegen de historische schrijfwijze in de verbindings- n, zoals in Herengracht handhaaft. Persoonlijk zie ik geen reden waarom niet "Heregracht" geschreven zou worden. De schoolopleiding waar men met veel moeite deze ingevoegde "n" geleerd heeft, biedt in dit opzicht een grote weerstand.

Over de oude namen en hun spelling is nog veel meer op te merken, maar de plaatsruimte in dit jaarverslag is beperkt, en men kan uit hetgeen hierboven opgemerkt is naar ik hoop zelf een oordeel vormen over het voorstel zoals door ons gedaan, en zoals thans volgt.

- A Grote Kerk
- B Waterlandshuis
- C Nieuwe Doelen
- D Stadhuis
- E Speeltoren
- F Waag
- G Lutherse Kerk
- H Doopsgezinds Vermaning
- I Weeshuis

DOOR RAAD VASTGESTELD	ONS VOORSTEL	Ao 1733	Ao 1688	Ao 1639	Ao 1580	Ao 1572	Ao 1561
1 Aart Engelsteeg Steegh	Aart Engelsteeg	Aart Engelsteegje	Aert Engels Steeghje	Aerdt Engels Steegh	Hard Enghels steegh	Saent enghels Steegh	Hardt Engels
2 Beestenmarkt	St. Jacobsteeg	Brouwerije Stege	St Jacobs Steeghje of 't Wijde Pleijn	St Jacobs steechgje of Nieuwe Straet			
3 Bloemendaal	Bloemendaal Padje Keer Weder	Bloemendael Patje Keert Weder	Bloemendael Padtje Keertweder	Bloemendael			
4 Bolwerk	Bolwerk						
5 Brugstraat (1)	Langebrugsteeg	Brugsteegh	Brughsteegh	Brughsteech	Langebrughsteech		
6 Buremeester Versteegstraat	Burgemeester Versteegstraat						
7 Derde Molensteeg	Derde Molensteeg	Derde Molensteegh	Derde Molesteegh	De Veerste Meulensteegh	De Veerste Molensteech		
8 Doelenerf	Doelepadi	't Doelepadi (tot de Rosendaelstraet	Het Doelenpadi				
9 Engelse							
10 Fluwelen Burgwal	Fluwele Burgwal	Fluweele Burghwal	Fluwele Burgwal				
11 Gooische Kaai	Gooise Kaai		Gooyse Kay	Goijse Kay			
12 Griet Scheeljannessteeg	Griet Scheeljannessteeg	Griet Scheeljannessteegh	Grisseljanne Steegh Grietseljanne Steegh	Griet Scheeljannessteegh	Griet Scheeljannessteegh	Griet scheljannessteech Gryet Scheel Jannes	
13 Groot Noord	Grote Noord	Groote Noort	Grote Noort	Grootenoort	Grotenoort	Groote Noordt	Groote Noort
14 Haringburgwal	Haringburgwa						
15 De Haven	De Haven	De Haven	De Haven	De Haven	Opte Haven	De Havene	Die Haven
16 Havenstraat	Havenstraat	-	Havenstraat				
17 Heregracht (2)	Heregracht	Heeregragt	Heeregraght	Heeregracht Heeregragt			
DOOR RAAD VASTGESTELD	ONS VOORSTEL	Ao 1733	Ao 1688	Ao 1639	Ao 1580	Ao 1572	Ao 1561

18 Kalertsteeg	Kalertsteeg		Kalaertsteegje	Calaertsteegje	Kalertsteegh (Jaep Jacobsz Kalert)		
19 Kalversteeg	Kalversteeg	Calversteegh	Calversteegh	Kalversteech	Kalversteech	Kalversteech	Calversteegh
20 Kattenvangersteeg	Kattevangersteeg	Kattevangerssteegh	Cattevangerssteeghje	Kattevangerssteechgen Stijn Kattevangers	Pieter Kattevanger		
21 Kerkstraat	Kerkstraat	Kerckstraet	Kerckstraedt	Kerckstraet	Kerckstraet	Kerckstrate	
22 Kermergracht	Kermergracht	Cennemergragt	Kennemergraght ook Wagenpadt	Kermergracht Ao 1647 ook Kennemergracht 1643			
23 Kloosterstraat	Kloosterstraat	Tegenover 't oudt (mannehuijs in de Rosendaelstraat (ook wel: Beemstertje)					
24 Korte Burgwal	Korte Burgwal	Corte Burgwal	Corte Burghwal	Corte Burghwal			
25 Ledig Erf	Ledig Erf						
26 Lindegracht	Lindegracht Sonnepad (ofte Lindegragt Ao 1730)	Sonnepad	't Sonnepad	De Burghwa; over de Doelen	Lindegracht 1644-1647 achter 't Noordejndt		
27 Middendam	Middeldam	Middeldam	Middeldam	Den Dam of Middeldam			De Dam
28 Molenstraat (4)	Wijde Molensteeg	Tweede Molensteegh	2 ^e Mulesteegh of Wijsw Molensteegh 1647	Middelste Meulensteegh 1647	Sijmen heerensteech Sijmen Heeren Molen		Molensteech
29 Moordsteeg	Moordsteeg	Moortsteegh	Moortsteegh	Moorsteech	Moordt Steech		Moortsteech
30 Niesenoort	Niesenoord	Niesenoort	Niesenoort	Niesenoort	Niesenoort ook Niessenoot	Ijssenoort ook Nijessenoort	Niesenoort
31 Niesenoortsteeg	Niesenoordssteeg	Niesenoort Steegh	Niesenoorts Steech				
32 Niesenoortsburgwal	Niesenoortsburgwal	Niesenoorts Burgwal	Niesenoorts Burghwal	Niesenoortse Burghwal			
33 Nieuwe Niesenoortsburgwal	Kok en Padje (veel gebruikt)	Cock en Patje					
34 Nieuwe Steeg	Nieuwe Steeg	Nieuwe Steegh	Nieuwe Steegh	Nieuwe Steech	Nieuwe Steech	Nijeuwe Steech	Nieuwe Steech
DOOR RAAD VASTGESTELD	ONS VOORSTEL	Ao 1733	Ao 1688	Ao 1639	Ao 1580	Ao 1572	Ao 1561

35 Nieuwe Zijds Burgwal	Nieuwe Zijds Burgwal	Nieuwe Zijds Burgwal	Nieuwe Zijds Burgwal	De Mieuwe Congel 1648				
36 Noordeinde Noorteinde	Noordeinde	Int Noordeynt	Noordeindt		Noordeijndt			
37 Noordervesting	Noordervesting							
38 Oude Steeg	Oude Steeg	Oude Steegh	Oude Steegh	Oude Steech	Oude Steech	Oude Steech	Oude Steech	Ouwe Steech
39 Oude Zijds Burgwal	Oude Zijds Burgwal	Oude Zijds Burgwal ('t Zuidelijk gedeelte ook wel Binnendijck)	Oude Zijds Burgwal	Lindegracht bij de eerste Meulensteegh				
40 't Prooyen	Het Prooijen	Int Prooyen	Proyen	In Proijen (ook in 't Proijen				
41 Rozendaal	Rosendaal -		Roosendael	Roosendaal				
42 Rozendaalstraat	Rosendaalstraat	-	Roosendaelstraat					
43 Schoolstraat	Schoolsteeg	Scholesteegh	Schoolsteegh	Schoolsteech	Schoolsteech	Schoolsteech	Schoolsteech	Schoolsteech
44 Smidsteeg	Smidssteeg	Smitssteegh	Smithssteegh	Smitsteegh 1646				
45 Tonnesteeg	Tonnesteeg		Tonnesteegh					
47 Vesting	Zuidervesting		Zuidervesting					
48 Weezenland	Weseland	't Weselandt	Weeselant	't Weselandt				
49 Willem van der Voetstraat	Willem van der Voetstraat		't Nieuwe Land					
50 Zaksteeg	Saksteeg	Saksteegh	Sacksteegh	Sacksteech	Sacksteech			Sacksteech
51 't Zand	't Sand	't Sant	't Sandt	Het Sant (of Nieuwe Burgwal 1646)				
52 De Zarken	De Sarken Op 't Kerkhof 't Binnensingeltje (1)	De Zarcken Op 't Kerkhof	De Sarcken Op 't Kerckhof	Sarcken Op 't Kerckhoff	De Sarcken De Sarcken 't Kerkhof (Opt)	Kerkhoff		Kerkhof 't Binnensingeltje
53 Zonnepad	Sonnepad	Sonnepat	't Sonnepat Ofte Lindegragt Ao 1730	De Burghwal Lindegracht over de Doelen		1644-1647 achter 't Noordteijndt		
54 Zuideinde DOOR RAAD VASTGESTELD	Zuideinde ONS VOORSTEL	Zuijdeijnt Ao 1733	Suijdtent	Ao 1688	Suijdeijndt Ao 1639	Suijtend (eijnde) Ao 1580	Suijdeijnde Ao 1572	Zuijdeijnde Ao 1561

55 Zuideindermolensteeg

Zuideindermolensteeg

Molenteeghje
Zuydeijnder Mollenteeghje
Of BuijtenduckMolenteetje

Suijdeijnder
Meulenteech

Molenteech

Zuidteijnder
mollenteech

Zuijder
Mollenteech

56 Zuster Bloemstraat Zuster Bloemstraat